

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

©Харківський В. С.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Харківський Валерій Сергійович: ORCID: 0000-0003-1637-8491; kharkivska_hgpa@ukr.net; аспірант кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті автором обґрунтовано етапи дослідження розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті, а саме: перший етап (2013-2014 рр.) – присвячено вивченню філософської, педагогічної, медичної та юридичної літератури з проблеми дослідження; визначенню понятійного апарату, об'єкта, предмета, мети, гіпотези та завдань дослідження; другий етап (2014-2015 рр.) – визначено критерії, показники та рівні розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО, відібрано, апробовано методики та методи оцінювання рівня розвитку цієї компетентності; проведено констатувальний етап педагогічного експерименту, здійснено аналіз отриманих даних; розроблено структурно-функціональну модель системи розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО; третій етап (2015-2017 рр.) – було впроваджено структурно-функціональну модель системи розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО; четвертий етап (2017-2018 рр.) – здійснено перевірку ефективності впровадження цієї моделі; статистичну обробку отриманих експериментальних даних; уточнено практичні висновки; здійснено літературне оформлення дисертації.

Автор доходить висновку, що проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, пов'язаних із розвитком правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті. Воно дозволяє окреслити ті проблеми, які потребують додаткового вивчення, а саме: подальшої розробки потребує проблема методологічного забезпечення управління розвитком правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті та охоронооздоровчого права («health law») відповідно до вимог сьогодення.

Ключові слова: розвиток, правова компетентність, фахівці медичної галузі, післядипломна освіта, критерії, структурні компоненти, модель.

Харьковский В.С. «Этапы исследования развития правовой компетентности специалистов медицинской отрасли в последипломном образовании».

В статье автором представлено этапы исследования развития правовой компетентности специалистов медицинской отрасли в последипломном образовании, а именно: первый этап (2013-2014 гг.) - посвящен изучению философской, педагогической, медицинской и юридической литературы по проблеме исследования; определенно понятийный аппарат, объект, предмет, цель, гипотезу и задачи исследования; второй этап (2014-2015 гг.) – определенно критерии, показатели и уровни развития ПК специалистов медицинской отрасли в ПО, отобрано, апробировано и разработано методики и методы оценки уровня развития данной компетентности; проведено констатирующий педагогический этап эксперимента, осуществлен анализ полученных данных; разработана структурно-функциональную модель системы развития ПК специалистов медицинской отрасли в ПО; третий этап (2015-2017 гг.) – была внедрена структурно-функциональную модель системы развития ПК специалистов медицинской отрасли в ПО; четвертый этап (2017-2018 гг.) - осуществлена проверка эффективности внедрения данной модели; статистическая обработка полученных экспериментальных данных; уточнено практические выводы; сделано литературное оформление диссертации.

Автор приходит к выводу, что проведенное исследование не исчерпывает всего многообразия вопросов, связанных с развитием правовой компетентности специалистов медицинской отрасли в последипломном образовании. Оно позволяет очертить те проблемы, которые нуждаются в дополнительного исследования, а именно: дальнейшей разработки требует проблема методологического обеспечения управления развитием правовой компетентности специалистов медицинской отрасли в последипломном образовании и здравоохранительного права («health law») соответственно требованиям современности.

Ключевые слова: развитие, правовая компетентность, специалисты медицинской отрасли, последипломное образование, критерии, структурные компоненты, модель.

V.Kharkivskiy "Stages of the research on the development of legal competence of specialists in the medical sector in postgraduate education".

The author presents the stages of the study on the development of legal competence of medical professionals in the system of postgraduate education: the first stage (2013-2014) dealt with studying philosophical, pedagogical, medical and legal literature on the problem under investigation and implied defining the conceptual apparatus, subject, object, purpose, hypothesis and objectives of the research; the second stage (2014-2015) was dedicated to defining criteria, indicators and levels of legal competence development of medical industry specialists in the system of postgraduate education; selecting, testing and developing methodology and methods for assessing the level of the development of this competence; conducting the indicative pedagogical stage of the experiment; analyzing the obtained data; designing a structural-functional model of the system of the legal competence development of medical industry specialists in postgraduate education; the third stage (2015-2017) dealt with introducing a structural-functional model of the system of legal competence development of medical industry specialists in postgraduate education; the fourth stage (2017-2018) was dedicated to testing the effectiveness of the implementation of this model; statistical processing of the obtained experimental data; clarifying practical conclusions; drawing up the thesis.

The author comes to the conclusion that the study does not exhaust the full range of issues related to the development of legal competence of medical professionals in the system of postgraduate education. It allows us to outline the problems that need additional research, namely the problem of methodological support for managing the development of legal competence of medical professionals in the system of postgraduate education and health law in accordance with the modern requirements.

Keywords: development, legal competence, medical industry specialists, postgraduate education, criteria, structural components, model.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування системи освіти в Україні потребує нового розв'язання проблеми розвитку правової компетентності фахівців різних спеціальностей, здатних на усвідомлення себе як особистості. Все це повною мірою стосується й фахівців медичної галузі, діяльність яких пов'язана, в першу чергу, із роботою з людьми.

Потреба в розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі зумовлена її реформуванням. У документах щодо розвитку медичної галузі наголошується на необхідності забезпечення реалізації принципу вільного вибору пацієнтами лікаря та створення рівних прав для медичних закладів усіх форм власності, розвитку лікарського самоврядування; запровадження для обов'язкового використання клінічних протоколів із переліком послуг та розмежуванням рівнів і розрахунку вартості послуг; запровадження інтегрованої медичної допомоги шляхом добровільній інтеграції закладів у лікарсько-госпітальні об'єднання з можливістю подальшої спеціалізації лікарень – учасниць корпорації; запровадження обов'язкового загального державного медичного страхування як складової системи соціального страхування; створення доступу та подальшого користування якісними медичними послугами, забезпечення безперервності

обслуговування, безпеки та їх інституціональної продуктивності тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні проблеми реформування вищої медичної школи досліджували К. Амосова, І. Булах, О. Касьянова, В. Краснов, І. Кузнєцова, М. Тимофєєва, О. Юдіна. Розвиток правової компетентності особистості у своїх дослідженнях розглядали В. Болотова, Дж. Вейллант, М. Елькін, Д. Коваленко, В. Ландшеєр, О. Овчарук, Л. Пильгун, М. Подберезський, О. Пометун, К. Савченко та інші.

Вклад основного матеріалу дослідження.

Необхідність дослідження розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті викликана сучасними нормативно-правовими змінами й можливістю використовувати правові знання в процесі професійної діяльності й спілкування та консультацій колег і пацієнтів тощо.

Алла Степаненко, доктор медичних наук, член правління Української медико-правової асоціації, у доповіді, присвяченій правовим аспектам професійної відповідальності медичних працівників, наголошує, що «...медична практика є діяльністю, яка характеризується частою непередбачуваністю результату, високим ризиком завдання шкоди пацієнту. Тобто випадкове нанесення шкоди

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

здоров'ю чи життю пацієнта є небажаною, але характерною особливістю медичної діяльності. Щоб несприятливий кінцевий результат лікування не призвів до судового розгляду, лікарі останнім часом почали розвивати власну правову компетентність, щоб уникнути ризику у своїй професійній діяльності. Це явище отримало назву «захисна медицина» [5].

О. Верлан-Кульшенко в статті «Правова компетенція як вагомий чинник діяльності медичного працівника» доводить, що розвиток сучасної сфери охорони здоров'я суттєво змінює систему взаємовідносин між пацієнтом та лікарем. Пріоритетним у цих відносинах стає система взаємовідповідальності, глибокої усвідомленості меж проникнення у внутрішні інтереси один одного та відповідальності за їх порушення. При цьому медичний працівник демонструє не тільки професійні знання та етику спілкування, він повинен бути переконаним, що його дії не суперечать основним конституційним правам людини, не викличуть в подальшому претензій із боку пацієнта, судових позовів. А тому діяльність медичного працівника повинна регламентуватись відповідною нормативно-правовою базою [1, С. 137]

На думку А. Крижановського, адекватною назвою такому рівню правової компетентності, правосвідомості буде – компетентна правосвідомість, яку необхідно оцінювати відповідними методиками, яких на жаль, сьогодні не існує [4, С. 37].

Отже, для визначення методики вимірювання рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО необхідно використовувати кваліметричні методики вимірювання, що забезпечить достовірність результатів проведення педагогічного експерименту.

Кваліметрія – це наукова дисципліна, яка вивчає методологію та проблематику комплексних оцінок якості будь-яких об'єктів: предметів, явищ або процесів. Основна їх задача – це комплексна оцінка якості через сукупність показників із застосуванням відповідної математичної моделі [7, С. 196].

Педагогічна кваліметрія виступає як дослідження загальних проблем застосування кваліметричних процедур у педагогіці (дидактиці, вихованні, управлінні освітніми процесами тощо) [6, С. 31–37].

Основним завданням кваліметрії, у межах нашого дослідження, є проведення об'єктивного оцінювання рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО.

Дослідження розвитку правової

компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті складалося з чотирьох етапів та тривало в період із 2015 р. до 2018 р.

Перший етап (2013-2014 рр.) – присвячено вивченню філософської, педагогічної, медичної та юридичної літератури з проблеми дослідження.

Визначено об'єкт дослідження – процес підвищення правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; предмет дослідження – структурно-функціональна модель системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; та мету дослідження – підвищення рівня розвитку правової компетентності на основі розробки, теоретичного обґрунтування та впровадження структурно-функціональної моделі системи розвитку їх правової компетентності в післядипломній освіті.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан опрацювання проблеми розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті в педагогічній теорії та практиці.

2. На основі аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури визначити базові поняття дослідження «правова компетентність фахівців медичної галузі», «розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті» й уточнити структуру правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

3. Розробити критерії, показники та рівні розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

4. Теоретично обґрунтувати структурно-функціональну модель системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої структурно-функціональної моделі системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті буде здійснюватися більш ефективно, якщо буде спиратися на обґрунтовані теоретичні основи (методологічний інтегрований підхід, який передбачає синтез компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, акмеологічного, системного та андрагогічного підходів; принципи та функції розвитку даної

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

компетентності); враховувати уточнену структуру правової компетентності (методологічно-аксіологічний, когнітивно-діяльнісний, комунікативно-превентивний, контрольньо-рефлексивний компоненти); оцінюватися за визначеними критеріями (мотивційно-рефлексивним, пізнавально-практичним, комунікативно-превентивним) та реалізовуватиметься через впровадження в освітній процес структурно-функціональної моделі системи розвитку даної компетентності.

Обґрунтовано методологічну та теоретичну основу дослідження, яка ґрунтується на загальних положеннях теорії пізнання, філософських положеннях про взаємозв'язок та взаємозумовленість явищ і процесів, положеннях компетентнісного (П. Грабовський, Г. Єльнікова, О. Овчарук, З. Слєпкань, І. Матійків, В. Химинець та інші), діяльнісного (Л. Виготський, М. Лазарев, С. Рубінштейн та інші), особистісно зорієнтованого (І. Бех, О. Попова), акмеологічного (В. Андрущенко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, В. Луговий, Н. Білик, О. Касьянова, В. Олійник та інші), системного (І. Блауберг, В. Кушнір, А. Лігоцький та інші), андрагогічного (Л. Даниленко, В. Олійник) підходів; на дослідженнях правової освіти і правового виховання особистості, в яких розглядаються питання: розвитку правової педагогіки (М. Моніхіна, Д. Коваленко, М. Подберезький, Є. Татарінцева та ін.); розвитку правової культури і захисту прав особи (О. Ганзенко, В. Головченко, Д. Оксамитний, А. Семітко, А. Скуратівський та ін.); розвитку правосвідомості (К. Бельський, І. Рябко, І. Фарбер та ін.); розвитку правової компетентності (М. Городинський, І. Дарманська, В. Одарій, В. Олійник, М. Подберезький); проблеми реформування вищої медичної школи (К. Амосова, І. Булах, Ю. Вороненко, В. Краснов, К. Корсак, І. Кузнєцова, М. Тимофієва, О. Юдіна); проблеми формування та розвитку правової компетентності медичних працівників (О. Андрійчук, А. Борисюк, І. Биков, М. Будзяк, В. Гаврюшов, І. Єлкіна, Г. Морозова, Л. Переймибіда) тощо.

Для вирішення завдань на різних етапах наукового пошуку були використані такі методи дослідження: теоретичні: системний та порівняльний аналіз філософської, педагогічної, психологічної, спеціальної літератури з метою вивчення стану розробки дослідження; аналіз довідникової, навчально-методичної й інструктивно-нормативної документації з

метою розробки поняттєво-категоріального апарату; вивчення й узагальнення педагогічного досвіду та практики, що дозволили визначити сутність й структурні компоненти правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; метод моделювання для розробки структурно-функціональної моделі системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для вивчення реального стану досліджуваної проблеми та перевірки ефективності впровадження розробленої структурно-функціональної моделі системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; діагностичні методи (метод збору інформації, спостереження, опитування, анкетування, тестування) з метою виявлення рівня розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі; методи математичної статистики для обробки експериментальних даних, кількісного й якісного аналізу емпіричного матеріалу, інтерпретації результатів дослідження та підтвердження сформульованої гіпотези.

На другому етапі (2014-2015 рр.) – визначено критерії, показники та рівні розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО, відібрано, апробовано й розроблено методики та методи оцінювання рівня розвитку цієї компетентності; проведено констатувальний педагогічний експеримент, здійснено аналіз отриманих даних; розроблено структурно-функціональну модель системи розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО.

Визначено критерії (мотиваційно-рефлексивний – характеризує: здатність фахівців медичної галузі самовизначатися у професійній діяльності з позиції норм права, чинного законодавства тощо й визначати рівень розвитку цієї компетентності; вмотивованість до професійного зростання через розвиток власної правової компетентності; наявність інтересу до вивчення медичного права; особистісні правовиховні, правозахисні установи щодо актуалізації у власній професійній діяльності; пізнавально-практичний – характеризує: рівень володіння системними знаннями з права в професійній діяльності фахівців медичної галузі; здатність до здійснення правового виховання й освіти пацієнтів під час власної фахової діяльності; наявність у фахівців медичної галузі вміння використовувати нормативно-правові знання у власній фаховій діяльності; можливість надання компетентної первинної правової допомоги

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

колегам, пацієнтам; комунікативно-превентивний – характеризує: розвиток спроможності фахівців медичної галузі встановлювати необхідні контакти під час професійної діяльності, попереджати соціальні конфлікти на роботі відповідно до правових норм і правил поведінки; рівень налаштованості фахівців медичної галузі до суспільно-продуктивної роботи, використовуючи креативний підхід до будь-якої справи правового характеру, уміння попереджати соціальні проблеми у відповідності з правовими нормами і правилами поведінки), показники та рівні (креативний (вищий), активний (високий), нормативний (середній)) розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі у післядипломній освіті.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту, для з'ясування рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО, було проведено анкетування, опитування, тестування, індивідуальні бесіди з респондентами ЕГ та КГ. Отримані результати засвідчили нормативний рівень розвитку ПК за всіма критеріями та їх показниками, а саме: за критерієм мотиваційно-рефлексивний показниками «мотивація щодо необхідності розвитку правової компетентності» – ЕГ – 30,5% та КГ – 31%, «здатність до самоаналізу, саморозвитку правової компетентності (індекс задоволення розвитком власної правової компетентності)» – ЕГ – 3% та КГ – 3,2%, «рівень сформованість у фахівців медичної галузі професійно-правових мотивів, включення правових норм у ціннісну особистісну сферу» – ЕГ – 51,3% та КГ – 43,5%; за пізнавально-практичним критерієм – «рівень володіння знаннями фундаментальних основ права, законодавства України з медичних питань та знаннями правових засад службової діяльності фахівців медичної галузі» – ЕГ та КГ – 28%, «уміння використовувати ІКТ для підвищення рівня правових знань» ЕГ – 57% та КГ – 55%, «здатність використовувати правові знання на практиці» ЕГ – 29% та КГ – 30%; за комунікативно-превентивним критерієм – «рівень розвиненої правової комунікабельності» – ЕГ – 28% та КГ – 32%, «здатність до попередження та вирішення конфліктних ситуацій (з пацієнтами, колегами, адміністрацією) в межах чинного законодавства» – ЕГ – 16,3% та КГ – 19%, «прагнення забезпечити актуальною інформацією з питань правового характеру при спілкуванні з колегами, пацієнтами та іншими» – ЕГ – 23,8% та КГ – 24,6%.

Розроблено структурно-функціональну

модель системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті, що представлена сукупністю трьох блоків: методологічно-цільового, технологічно-комунікативного та діагностично-результативного. Єдальною ланкою для всіх компонентів даної моделі системи розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО є педагогічні умови: наявність сформованої правової компетентності та інформаційно-правового супроводу освітнього процесу в післядипломній медичній освіті.

Третій етап (2015-2017 рр.) – було впроваджено структурно-функціональну модель системи розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО.

Запропоновано методику розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО на основі структурно-функціональної моделі системи, яка впроваджувалася під час формувального етапу педагогічного експерименту за трьома етапами. Розглянемо їх детальніше.

Попередній етап – проектування й розробка формувального етапу експерименту: визначення суб'єктів експерименту (ЗВО, кількості курсантів), цілей (усвідомлення фахівцями медичної галузі важливості розвитку ПК для якісної професійної діяльності) і завдань, які забезпечують розвиток даної компетентності в системі ПО; розробки конкретних методик для підвищення рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО; тривалість експерименту; наявність педагогічних умов для розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО (сформованої правової компетентності; інформаційно-правового супроводу освітнього процесу в післядипломній медичній освіті); створення переліку спецкурсів, навчальних програм, семінарів тренінгів тощо.

Допоміжний – полягав в організації інформаційно-правового супроводу освітнього процесу фахівців медичної галузі протягом усього формувального етапу педагогічного експерименту.

Якість та результати здійснення такого супроводу, рівень наявної сформованої ПК, а також поступовий розвиток даної компетентності обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки Харківської медичної академії післядипломної освіти МОЗ України та Вченій раді факультету післядипломної освіти Державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», за необхідності вносилися відповідні корективи,

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

надавалися рекомендації та обговорювалися позитивні напрацювання.

Для курсантів ЕГ було розроблено перелік форм, методів та засобів, що мали сприяти розвитку ПК, а саме: семінар «Ведення медичної документації – як юридичний захист фахівців медичної галузі», бесіду-розповідь «Головна медична сестра психіатричної лікарні: права та обов'язки», юридичну клініку «Public Health Law» (у процесі роботи проведено семінарські заняття («Сучасні аспекти медико-правових відносин», «Правові аспекти при наданні першої медичної допомоги», «Розвиток правової компетентності – шлях до професійного зростання» тощо), тренінги «Мотиви та мотивація до розвитку правової компетентності», «Правові основи медичної етики спілкування» «Мультимедійні технології та їх роль у процесі підвищення правової компетентності медиків») тощо), круглі столи, веб-конференції; навчально-методичний посібник до факультативного курсу «Сучасний розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі» й заплановано проведення лекційних та семінарських занять із цього курсу тощо.

Із метою мотивації фахівців медичної галузі до розвитку їх ПК у процесі підвищення кваліфікації у системі ПО були розроблені та в подальшому проведені додаткові практичні та семінарські заняття з використанням таких інтерактивних методів, форм та засобів, як: брейнстормінг («мозковий штурм»), ділові ігри, проблемний виклад, коучинг тощо.

Метою основного етапу було підвищення ефективності розвитку ПК курсантів ЕГ за компонентами ПК (мотиваційно-аксіологічного, когнітивно-діяльнісного, комунікативно-превентивного, контрольно-рефлексійного).

Підвищення рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО на формувальному етапі педагогічного експерименту відбувалося шляхом упровадження в освітній процес факультативу «Сучасний розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі»; організації та роботи юридичної клініки «Public Health Law» (у процесі роботи якої проведено семінарські заняття («Сучасні аспекти медико-правових відносин», «Правові аспекти при наданні першої медичної допомоги», «Розвиток правової компетентності – шлях до професійного зростання» тощо), тренінги «Мотиви та мотивація до розвитку правової компетентності», «Правові основи медичної етики спілкування» «Мультимедійні технології та їх роль у процесі підвищення правової

компетентності медиків») тощо), круглі столи, веб-конференції тощо.

На четвертому етапі (2017-2018 рр.) – здійснено перевірку ефективності впровадження нашої моделі; статистичну обробку отриманих експериментальних даних; уточнено практичні висновки; здійснено літературне оформлення дисертації.

У педагогічному експерименті брали участь курсанти/ слухачі 2 ЗВО (Харківської медичної академії післядипломної освіти та Державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»). Усього було задіяно 127 курсантів: 64 особи склали контрольну групу (КГ), 63 особи – експериментальну (ЕГ); також було задіяно 28 викладачів. Обсяг вибірки (кількість курсантів експериментальної та контрольної груп) забезпечував репрезентативність отримуваних даних.

Склад контрольної й експериментальної груп визначено гніздовою вибіркою, коли одиницями дослідження відбиралися об'єкти, що представляють групи (у нашому випадку – навчальні групи) із подальшим вибором курсантів [2, С.106].

При цьому було враховано рекомендації науково-педагогічних працівників навчального закладу.

На етапі виявлення відповідного рівня розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО було проведено: аналіз нормативно-правової документації факультетів, кафедр ЗВО; індивідуальні та групові сфокусовані інтерв'ю із завідувачами кафедри та їх заступниками, науково-педагогічними працівниками (НПП), курсантами; анкетування (анкета «Діагностика рівня розвитку правової компетентності» та інші); опитування (опитувальник «Мотивація щодо необхідності розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті», «Самооцінка рівня розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті», «Правова комунікабельність»), тестування (тест «Можливості використання ІКТ для розвитку правової компетентності», «Правова комунікабельність»), тестові педагогічні ситуації правового направлення), контрольні роботи з курсантами; здійснено математичну обробку результатів.

Коефіцієнт надійності для всіх анкет мав значення від 0,85 до 0,91 (при $p < 0,01$), що доводить їх високу надійність (результати пілотажного дослідження для з'ясування валідності та надійності анкет).

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Математичний розрахунок достовірності отриманих результатів розвитку ПК фахівців медичної галузі в ПО здійснювався за критерієм χ^2 , який оцінює достовірність відмінностей між відсотковими частками цих вибірок.

Перевірка гіпотези дослідження за допомогою критерію χ^2 дозволяє підрахувати значення статистики критерію Т за такою формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^C \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}},$$

де n_1 та n_2 - обсяги двох вибірок із двох сукупностей;

$O_{1i}(i=1,2...C)$ - кількість об'єктів першої вибірки;

$O_{2i}(i=1,2...C)$ - кількість об'єктів другої вибірки;

C – кількість результатів досліджуваних властивостей [6].

Отже, наукова новизна дослідження полягає в тому, що: вперше розроблено та експериментально перевірено структурно-функціональну модель системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового, технологічно-комунікативного, діагностично-результативного; визначено критерії (мотиваційно-рефлексивний, пізнавально-практичний, комунікативно-превентивний) і показники розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті та базові поняття дослідження «правова компетентність фахівців медичної галузі», «розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті»; уточнено принципи (гуманізації, діалогу, законодавчого забезпечення, партнерства, інтегрованості), функції (інформаційно-когнітивна, комунікативно-діяльнісна, мотиваційно-рефлексивна) шляхом їх деталізації до розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; структуру правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті, що складається з методологічно-

аксіологічного, когнітивно-діяльнісного, комунікативно-превентивного, контрольно-рефлексивного компонентів; набули подальшого розвитку поняття «компетентність», «правова компетентність» та форми й методи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

Практична значущість результатів дослідження полягає в розробці й упровадженні в освітній процес структурно-функціональної моделі системи розвитку правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті; осучасненні змісту навчальних планів та авторських програм підвищення кваліфікації фахівців медичної галузі.

Організовано роботу юридичної клініки «Public Health Law» (у процесі діяльності якої проведено семінарські заняття «Сучасні аспекти медико-правових відносин», «Правові аспекти при наданні першої медичної допомоги», «Розвиток правової компетентності – шлях до професійного зростання» тощо), тренінги «Мотиви та мотивація до розвитку правової компетентності», «Правові основи медичної етики спілкування» «Мультимедійні технології та їх роль у процесі підвищення правової компетентності медиків») тощо; впроваджено в освітній процес Харківської медичної академії післядипломної освіти та Державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» круглі столи, веб-конференції, факультатив «Сучасний розвиток правової компетентності фахівців медичної галузі» й розроблено однойменний навчально-методичний посібник тощо.

Матеріали дослідження можуть бути використані для вдосконалення освітнього процесу фахівців медичної галузі в післядипломній освіті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, пов'язаних із розвитком правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті. Воно дозволяє окреслити ті проблеми, які потребують додаткового вивчення, а саме: подальшої розробки потребує проблема методологічного забезпечення управління розвитком правової компетентності фахівців медичної галузі в післядипломній освіті та охороноздоровчого права («health law») відповідно до вимог сьогодення.

Список використаних джерел

1. Верлан-Кульшенко О. О. Правова компетенція як вагомий чинник діяльності медичного працівника / О. О. Верлан-Кульшенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 21., Ч. II., Т. 1.
2. Добренков В. И. Методы социологического исследования Методи соціологічного дослідження: підручник / В. И. Добренков, А. И. Кравченко. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 768 с.
3. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Г. В. Єльнікова; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2005. – 446 с.
4. Крижанівський А. Ф. Компетентна правова свідомість: до постановки проблеми / А. Ф. Крижанівський // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ОНЮА. – Одеса, 2001. – Вип. 11. – С. 34-39.
5. Овсієнко Н. І. Всеукраїнський конгрес з медичного права та соціальної політики – крок до формування системи медичного права в нашій державі [Електронний ресурс] / Н. І. Овсієнко // Здоров'я України. Медичний портал. – Дата звернення 01.10.2018р. Режим доступу : <http://health-ua.com/articles/1835>
6. Олійник В. В. Оцінювання ефективності діяльності навчального закладу післядипломної освіти на основі кваліметричних моделей / В. В. Олійник // Імідж сучасного педагога. – 2004. – № 6 (45). – С. 31-37.
7. Рябова З. В. Моніторинг навчальної діяльності учнів загальноосвітньої школи / З. В. Рябова // Науково-пізнавальна діяльність учасників освітнього процесу навчальних закладів різних рівнів акредитації: зб. наук. пр. – Київ: «Науковий світ», 2002. – С. 192-201.
8. Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання: монографія / П. І. Сікорський. – Львів : СПОЛОМ, 2000. – 421 с.
9. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / А. А. Харківська; ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Т. Шевченка». – Луганськ, 2012. – 596 с.

References

1. Verlan-Kulshenko, OO 2013, 'Pravova kompetentsiia yak vahomyi chynnyk diialnosti medychnoho pratsivnyka' [Intellectual property protection in education: dualism and challenges], *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Uzhhorod, iss. 21, part II, vol. 1.
2. Dobrenkov, VI & Kravchenko, AI 2004, *Metody sociologicheskogo issledovaniya*, [Methods of sociological research] INFRA-M, Moskva.
3. Yelnykova, HV 2005, 'Naukovi osnovy rozvytku upravlinnia zahalnoiu serednoiu osvitoiu v rehioni' [Scientific fundamentals of the development of general secondary education in the region], *Doct.ped.n. thesis*, Luhanskyi natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. Tarasa Shevchenka, Luhansk.
4. Kryzhanivskiy, AF 2001, 'Kompetentna pravova svidomist: do postanovky problemy' [Competent legal consciousness: to the problem], *Aktualni problemy derzhavy i prava*, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Odesskaia natsyonalnaia yurydycheskaia akademyia, Odesa, iss. 11, pp. 34-39.
5. Ovsienko, NI n.d., 'Vseukrainskyi konhres z medychnoho prava ta sotsialnoi polityky – krok do formuvannia systemy medychnoho prava v nashii derzhavi' [All-Ukrainian congress on medical law and social policy - the step towards the formation of the system of medical law in our state], *Zdorovia Ukrainy*, viewed 01 October 2018 <<http://health-ua.com/articles/1835>>.
6. Oliinyk, VV 2004, 'Otsiniuvannia efektyvnosti diialnosti navchalnoho zakladu pisliadyplomnoi osvity na osnovi kvalimetrychnykh modelei' [Assessment of the effectiveness of the post-graduate education educational institution on the basis of qualimetric models], *Imidzh suchasnoho pedahoha*, no. 6 (45), pp. 31-37.
7. Riabova, ZV 2002, 'Monitorynh navchalnoi diialnosti uchniv zahalnoosvitnoi shkoly' [Monitoring of educational activity of pupils of a secondary school], *Naukovo-piznavalna diialnist uchasnykiv osvitnoho protsesu navchalnykh zakladiv riznykh rivniv akredytatsii*, *Naukovyi svit*, Kyiv, pp. 192-201.
8. Sikorskyi, PI 2000, *Teoriia i metodyka dyferentsiiovanooho navchannia* [Theory and method of differentiated learning], SPOLOM, Lviv.
9. Kharkivska, AA 2012, 'Teoretychni ta metodychni zasady upravlinnia innovatsiinym rozvytkom vyshchoho navchalnoho pedahohichnoho zakladu' [Theoretical and methodical principles of management of innovative development of higher educational pedagogical institution], *Doct.ped.n. thesis*, *Derzhavnyi zaklad Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka*, Luhansk.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2018р.